

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КНТЕУ

ФІНАНСИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

The Finance of Pension Support

Ступінь вищої освіти	Магістр
Навчальний рік	2020/2021
З якого курсу викладається	1
В якому семестрі (-ах) викладається	2
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Насібова Ольга Вікторівна
Науковий ступінь, вчене звання	Кандидат економічних наук
Кафедра	Міжнародних економічних відносин та фінансів
Посада	Доцент
Профіль викладача	Google Scholar , ORCID , Researcher ID , Scopus
Контактна інформація	o.nasibova@knute.edu.ua

Анотація

Дисципліна «Фінанси пенсійного забезпечення» – вибіркова навчальна дисципліна спеціалізації, передбачена планом підготовки дипломованих фахівців усіх економічних спеціальностей. Курс надає можливість ознайомитися з найактуальнішими підходами іноземних і вітчизняних авторів щодо формування і використання фінансових ресурсів пенсійної системи, розкриває бачення викладача стосовно здійснення пенсійного забезпечення та управління фінансами пенсійної системи.

Після опанування даного курсу стане зрозумілим, що фінанси пенсійного забезпечення – це вагома складова державної політики соціально-економічного розвитку країни, яка впливає не тільки на стан економічної безпеки держави, а й на рівень життя громадян.

Мета дисципліни

Формування у студента практичних навичок у галузі управлінської діяльності, пов'язаної з фінансовим забезпеченням пенсійного захисту населення.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- сутність економічних термінів;
- зміст, роль і задачі фінансів пенсійного забезпечення;
- функції та пріоритети пенсійного забезпечення;
- чинне законодавство про пенсійне забезпечення;
- фінансові механізми функціонування пенсійної системи;
- методику проведення пенсійних виплат;
- фінансовий потенціал пенсійної системи.

вміти:

- використовувати та застосовувати економічні терміни в практичній діяльності;
- орієнтуватися в системі джерел соціального законодавства України та міжнародно-правового регулювання пенсійного захисту;
- обґрунтовувати пріоритети та розраховувати показники фінансового забезпечення пенсійного захисту;
- визначати джерела формування доходної частини пенсійної системи;
- розраховувати різноманітні види пенсійних виплат для всіх верств населення, які мають право на їх отримання;
- аналізувати фактори впливу на формування і використання фінансових ресурсів пенсійної системи;
- прогнозувати наслідки та тенденції розвитку системи пенсійного забезпечення і знаходити правильні управлінські рішення;
- формувати власні погляди на події, процеси та явища в системі управління фінансовими відносинами при здійсненні пенсійного захисту населення.

Передумови вивчення дисципліни

Знання основ економіки та фінансів.

Програма дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи фінансів пенсійного забезпечення

Сутність і роль фінансів пенсійного забезпечення. Поняття і види пенсій. Видові ознаки пенсійних виплат. Пенсійна система та її структура. Правове забезпечення пенсійної системи. Принципи функціонування солідарної, накопичувальної державної та недержавної систем пенсійного забезпечення. Фінансовий механізм пенсійного забезпечення. Фінансові інструменти функціонування пенсійної системи. Становлення та формування фінансів пенсійного забезпечення. Процес зародження, формування та розвиток пенсійної системи в Україні. Етапи реформування пенсійної системи України.

Тема 2. Державне регулювання пенсійного забезпечення

Органі державної влади, їх роль в організації пенсійного забезпечення. Міністерство соціальної політики в Україні: основні завдання, права, функції та напрями його діяльності.

Організація державного нагляду та контролю у солідарній пенсійній системі. Організація управління Пенсійним фондом України. Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 3. Управління коштами Пенсійного фонду України

Джерела надходження у Пенсійний фонд України. Механізм сплати єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Власні доходи Пенсійного фонду України. Передані доходи Пенсійного фонду України. Механізм сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій. Напрями використання коштів Пенсійного фонду України.

Тема 4. Державне пенсійне забезпечення

Поняття та принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Суб'єкти й об'єкти пенсійного забезпечення. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Умови припинення участі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Страховий стаж у солідарній системі. Порядок обчислення пенсій. Призначення та виплата пенсій. Спеціальне пенсійне забезпечення. Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Пенсійні виплати за рахунок накопичувальної системи пенсійного страхування. Запровадження Накопичувального фонду.

Тема 5. Пенсія за віком

Поняття пенсії за віком, її відмінність від інших виплат у системі соціального забезпечення. Пенсія за віком на загальних підставах. Пенсія за віком на пільгових підставах. Види робіт, які дають право на пільги жінкам у пенсійному забезпеченні. Правила обчислення стажу роботи з різними умовами праці, які дають право на пільги у пенсійному забезпеченні. Пенсії за віком у зв'язку із особливими умовами праці. Дострокова пенсія за віком і пенсія за віком при неповному загальному трудовому стажі. Розмір пенсії за віком. Надбавки до пенсії.

Тема 6. Пенсія по інвалідності

Поняття пенсії по інвалідності. Інвалідність, її групи, причини, час настання та їх юридичне значення. Порядок організації та проведення експертизи втрати працездатності. Пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання. Пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Пенсія по інвалідності на загальних підставах. Пенсія по інвалідності на підставах, передбачених для військовослужбовців, та інші пільгові пенсії по інвалідності. Розмір пенсії по інвалідності. Надбавки до пенсії

Тема 7. Пенсія в разі втрати годувальника

Поняття пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Умови призначення пенсії, що відносяться до годувальника, їх диференціація залежно від причини його смерті. Пенсія в разі втрати годувальника, який помер внаслідок загального захворювання. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного

захворювання. Члени сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку із втратою годувальника. Умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника, які відносяться до членів сім'ї. Утриманство як одна з умов, необхідних для встановлення пенсії в разі втрати годувальника. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на загальних підставах. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на підставах, передбачених для сімей військовослужбовців, та інші пільгові пенсії по інвалідності. Розмір пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Надбавки до пенсії.

Тема 8. Пенсія за вислугу років

Поняття пенсії за вислугу років. Ознаки, що відрізняють її від пенсії за віком. Громадяни, які мають право на пенсію за вислугу років, і умови її призначення. Розмір пенсії за вислугу років. Надбавки до пенсії.

Тема 9. Соціальна пенсія

Поняття, ознаки соціальної пенсії та підстави для її надання. Відмінність соціальної пенсії від інших пенсій. Громадяни, які мають право на соціальну пенсію. Трансформація соціальної пенсії у державну соціальну допомогу. Умови призначення державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам. Розміри соціальних пенсій. Підстави для диференціації розміру соціальної пенсії.

Тема 10. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій громадян

Формування привілейованої пенсійної системи. Особливості пенсійного забезпечення працівників органів державної влади і управління: народних депутатів України, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, працівників дипломатичної служби. Особливості пенсійного забезпечення працівників правоохоронних органів та військовослужбовців: суддів, працівників прокуратури, посадових осіб митної служби України, державних виконавців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та інших осіб. Особливості пенсійного забезпечення працівників окремих галузей виробництва і транспорту: працівників вугільної промисловості та металургії, працівників сільського господарства, працівників лісової промисловості та лісового господарства, працівників текстильної промисловості, працівників залізничного та водного транспорту, працівників цивільної авіації та льотно-випробного складу, працівників, зайнятих на роботах з особливими умовами праці. Особливості пенсійного забезпечення працівників невиробничої сфери: наукових та науково-технічних працівників, працівників засобів масової інформації, працівників закладів і установ освіти, охорони здоров'я та асоціального захисту, артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів, заслужених майстрів спорту, майстрів спорту міжнародного класу — членів збірних команд України. Особливості пенсійного забезпечення окремих соціальних категорій громадян, які мають особливий правовий статус: громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, ветеранів війни та праці, інших соціальних категорій громадян. Пенсія за особливі заслуги перед Україною.

Тема 11. Недержавне пенсійне забезпечення

Сутність недержавного пенсійного забезпечення. Система недержавного пенсійного забезпечення та її принципи. Види та суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди, їх види та органи управління. Пенсійний контракт і пенсійна схема. Порядок укладення та істотні умови пенсійного контракту. Дія пенсійного контракту. Поняття і типи пенсійних схем. Пенсійні активи недержавних пенсійних фондів. Управління активами недержавних пенсійних фондів. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів. Пенсійні виплати. Види пенсійних виплат, умови та порядок їх виплати. Довічна пенсія. Договір страхування довічної пенсії. Пенсія на визначений строк. Договір про виплату пенсії на визначений строк. Одноразові пенсійні виплати.

Тема 12. Загальносвітові тенденції фінансів пенсійного забезпечення

Фінансові моделі пенсійного забезпечення у світі. Фінанси пенсійного забезпечення в країнах з розвинутою економікою. Фінанси пенсійного забезпечення у країнах з трансформаційною економікою. Пенсійна система Франції. Пенсійна система Німеччини. Пенсійна система Італії. Пенсійна система Швейцарії. Пенсійна система Хорватії та Угорщини. Пенсійна система США. Пенсійна система Японії. Пенсійна реформа в країнах Латинської Америки. Пенсійна реформа у Швеції. Пенсійна реформа в Словаччині. Пенсійне забезпечення населення у Чилі. Пенсійне забезпечення в Австралії. Болгарська пенсійна модель. Іспанська пенсійна модель.

Особливості та політики дисципліни

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття дисципліни. Студенти мають завчасно інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Проведення семінарських занять передбачено виключно в інтерактивній формі (проведення дискусійних клубів, робота в робочих групах, участь в симуляції або імітаційних іграх) тому передбачається активна участь всіх здобувачів в опануванні зазначеної навчальної дисципліни.

Під час практичних занять використовуються ситуації та реальні аналітичні показники, соціальні індикатори, фінансова звітність. Усі практичні завдання максимально наближені до реальної діяльності фінансових та соціальних інститутів, й формування висновків з розрахунків, проведених в рамках виконання поставлених на практичних заняттях завдань, має враховувати сучасний стан економіки країни та регіону.

Виконання передбачених завдань формує у здобувача вищої освіти не тільки знання фінансового інструментарію та методики його використання, але й закладає основи критичного мислення й багатоваріантності вирішення професійних задач з урахуванням необхідності максимального задоволення інтересів зацікавлених в результатах такого аналізу осіб.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до діючого [Положення про оцінювання результатів навчання студентів](#).

Поточний контроль (60 балів): 1) активна участь у дискусіях, обговореннях; 2) виконання розрахункових завдань; 3) поточне тестування на Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту (<https://edu.htei.kh.ua>).

Підсумковий семестровий контроль (40 балів): письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (текст: ситуаційне завдання, творче завдання, розрахунково-аналітичне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (текст: ситуаційне завдання, творче завдання, розрахунково-аналітичне завдання).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Насібова О. В. Недержавні пенсійні фонди в системі соціального захисту населення України / О. В. Насібова // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5 (179). – С. 317-326.
2. Насібова О. В. Фінансове забезпечення державних пенсійних зобов'язань в умовах трансформаційної економіки / О. В. Насібова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 12 (Частина 2). – С. 166-170.
3. Чугунов І. Я. Еволюція фінансового механізму пенсійного забезпечення / І. Я. Чугунов, О. В. Насібова // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 1 (105). – С. 80-97.
4. Чугунов І. Я. Фінанси пенсійного забезпечення : монографія / І. Я. Чугунов, О. В. Насібова – Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2017. – 248 с.